ادبي سوغات
د
ع.ب. خدمتګار
Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو لوستونکیو!

ادبي سوغات چې د استاد سرمحقق ع. ب خدمتګار په زيار راټول شوی او الفت اکاډمۍ نشر ته سپارلی، ستاسي مخې ته ږدو امید لرو چې د ادب مینان به يې په لوستلو خپله ادبي تنده ماته کړي.

همدا راز د رحمان بابا دغه شعر یو ځل بيا د پښتو ژبې ادیبانو ته د اقتفا او پیرو لپاره له دې هیلې سره وړاندې کوو چې زمونږ ځوان شاعران به د خپلو لویو استادانو په پله پل کيږدي. ټول هغه دوستان چې ددې شعر په پیرو کې لیکنې کوي، خپل اشعار مونږ ته په لاندې آدرس رالیږلای شي

webmaster@hewad.com.

نور مو وخت نه نیسو دا تاسې او دا هم ستاسي ادبي سوغات.

ستاسي شعرونو ته سترګې په لار
د "هیواد" مسئوله ډله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

د

سرمحقق عبدالله جان بختاني خدمتګار

ټولونه، سريزه او يادونې

محرم الحرام ۱۴۲۳

اباسين

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمجموعي پيژندنه

نوم:	ادبي سوغات
ټولونه، سريزه او يادوني:	د سرمحقق خدمتګار
ناشر:	الفت اکاډمي
مهتمم:	عبدالرحيم بختانی
کمپوز:	شفق
دچاپ نيټه:	مارچ ۲۰۰۲ م
دچاپ ځای:	دانش کتابتون
شمير:	يو زر نسخې

اباسين

(c) ketabton.com: The Digital Library

بســــــم الله الرحمـــــــن الرحــــيم

اباسین

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداء:

دفلسفي سياسي دقيق نظر خاوند
دانشمند ليکوال او متفکر شاعر
جناب محترم سيد شمس الدين مجروح ته.

په درناوي
ع - خدمتګار بختانی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرانو لوستونکو!

ددې مجموعې حـجم ډیر وړوکی دی، مګـر په معـــــنوي لحاظ ډیر لـــــوی او لـــوړ ارزښت لـــري.

دا چې مشر مجروح صاحب د رحمان بابا د شعر په زمـکه غــزل لیکي، الفــت صاحب پرې مشاعره جوړوي، حمــــزه صاحب یې رنګ او خوند زیاتوي، نور تکړه شاعران پکښې برخه اخلي او بیا بختانی صاحب ترې د ګلو ګیډۍ جوړوي او د خپرولو لپاره یـې ځــولۍ غـوړوي دا پخپله لوی ارزښتمن کار او لویه خبره ده.

ښايي چې اهل نظر ورته په درانه نظر وګوري، دعالي ذوق خاوندان ترې خوند واخلي او د ادب مئینان یې قــدرداني وکړي.

په خپل وار، مونږ په ډیره خوشحالئ، په دې ګلورین پسرلي کښې، د ادب دا رنګینه پانه، د مـشرانو دا رنګین سـوغات د هـــــیواد د رنګارنګو ګلونو له خوږو وږمو سره یو ځای خپروو او وایو:

الله پاک دې سرمحقق خدمتګار ته د نورو فرهنګي خدمتونو له زیات توفیق سره خیر او برکت ورکړي. آمـــــــــــــین

میرویس الفـت

الفت اکاډمي - د ۱۳۸۰ د حوت ۲۱ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه درې خبرې

۱ - له نن څخه شپاړس کاله د مخه، ما پر دې (ادبي سوغات) لنډه سریزه ولیکله. د افغانستان د لیکوالو ټولنې ته مې وړاندې کړه. ټولنې فیصله وکړه چې د (ژوندون) مجلې د هدیې په توګه دې چاپ شي مجموعه دولتي مطبعې ته ولاړه مګر ډیر افسوس چې د مجلې یا انجمن د ځینو کارمندانو د سبوتاژ لامله د انجمن رسمي فیصله عملي نه شوه. په داسې حال کښې چې زه پخپله د همدغې ټولنې د ریاست لومړی مرستیال او منشي هم وم ....

۲ - له نن څخه اوه کاله د مخه، د ۱۳۷۳ هجري شمسي کال د جدي په ۲۷ ، زه په پیښور کې وم. د بي بي سي د ډرامو دفتر ته ورغلم چه افغاني لیکوال شاعران یاران دوستان وګورم. د پوهنتون د ادبیاتو د پوهنځي پخوانی استاد ښاغلی عبدالخالق رشید ، چه نوی مهاجر شوی و ، هم هلته کار کاوه. ما سره یې (ادبي سوغات) ولید ، خوښ یې شو ، له ما څخه یې واخست، ویل یې: زه دا چاپوم. ما ترې فوتوکاپي واخسته. راغلم. بیا اوړی کابل ته ولاړم. هلته خبر شوم چه استاد رشید کابل ته راغلی او بیا هندوستان ته ځي. د ډیلي د جواهرلعل نهرو په نامه د پوهنتون د پښتو ژبې او ادبیاتو استاذ شوی دی. هغه ما ونه لیدی شو او ولاړ. تر اوسه یې کوم خط خبر نه دی راغلی او لا نه پوهیږم چه مجموعه یې ورکه کړې؟ ساتلې؟ او که چاپ کړې ده.

۳ - د ۱۳۸۰ هـ ش دحوت په ۲ـ۵ ورځو کښې، د ۱۴۲۲ هـ ق د لوی اختر ورځې وې، زورور بارانونه وریدل، ما په کور کښې په خپلو زړو کاغذونو ګوتې وهلې هغه فوتوکاپي مې ترلاس شوه، ډیره تنته وه او د لوستلو نه وه ما له سره ولیکله او د چاپولو په فکر کښې یې شوم.

پرون، ښاغلي میرویس الفت ته مې دا کیسه وکړه هغه په ورین تندي وویل: "بې غمه اوسه!".

- ښایې چه ګران لوستونکي، ددې لنډ داستان په نتیجه کښې، دې ته هم رسیدلي وي چې دلته دیوکوچني اثر چاپول څومره ستونزې لري؟ اوددې له مخه مونږ د تاریخ په کوم کولتوري معیار کې واقع یو؟

فاعتبروا یااولی الالباب

خدمتګار بختانی

بختان کلی – د ۱۳۸۰ دحوت شلمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

دپښتو ډېر ښاغلي او منلي شاعران تير شوي دي چې د پښتو ادب ارزښتمنه خزانه يې د خپلو شعرونو په مرغلرو لا ښائسته او بډايه کړې ده. په دوی کښې رحمان بابا بل راز شاعــر دی او شعـرونه يې بل رنګ تاثير لري. پښــتانه هغه لســان الغيب بولي، په ديوان يې فال نيسي، په شعر يې استشهاد کوي او د "بابا" په ســتر لقب يې نمانځي.

شعر پيژندونکي د رحمان بابا شـعر "ســهل ممتنع" ګڼي او ډيرو شاعرانو د هغه د ډيرو شعرونو اقتفــا کـــــــړې ده.

د هــغه پر مزار، په ادبي غــونډو، راډيــوګانو او خــپرونو کښې،هر پسرلی د رحمان بابا کاليزې مشاعرې کــيږي. دغـه مشاعرې زياتره، د هغه د هنر او شخصيت په يادونو او ســتاينو درنښت مومي او د هــغه د ځينو شعرونو په پيروئ ښــکلې کــيږي.

د رحمان بابا د شعرونو اقتفا او د هغو پر طرحو مشاعرې د پښتو ادبياتو د تاريخ د رحمان پيژندنې د فصل يوه په زړه پورې موضوع ده چې دلته مونږ هغه پريږدو او يواځې د رحمان بابا يو غزل او د هغه د اقتفا د لړۍ شعرونه وړاندې کوو.

دا کار معاصر لوی اديب او شاعر مرحوم ګل پاچا الفت پيل کړی دی. يو وخت هغه د "روزګار" جريدې ته يو ليک، د رحمان بابا يو غزل او د هغه په پيروئ د محترم سيدشمس الدين مجــروح، ښاغلي امير حمــزه شـينواري او خپل شعرونه وليږل. دا "ادبي سوغات" د روزګار د جـريدې د ۱۳۵۰ هـ ش د ثور د ۱۵مې (د ۱۹۷۱ م د مــئی پنځمې) نيټې په ګڼه کښې خــپور شو. د همدې ورځې په مازيګر، ما د جـريدې دغه ګڼه واخيستله. په بله ورځ مې خپل شعر د جـريدې ادارې ته وســپاره چې په بله ګڼه کښې چاپ شو او بيا د هيـواد څو تنو تکړه شاعرانو پکښې برخه واخيستله.

ما هغه شعرونه راټول او ددې مجموعې د پای دوه شعـرونه مې پرې زيات کړل په دې ډول يوه ښـــکلې رنګــينه ګلـــګيډۍ ترې جـوړه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې شعرونو کښې سربېره پر هنري ادبي ارزښت د هغه وخت او چاپېريال د اجتماعي بهير انعکاس هم ليدل کېږي او د هر شاعر د فکر پلوشې هم ترې ځرګندېږي. په دې ډول ارزيابيو کښې، زه خپل نا ارزه بيتونه شامل نه ګڼم. بلکه په دې خوښ يم چې د رحمان بابا مقام ته، د ارادت او اخلاص په مقام کښې، ماته هم د عالي مقامو استادانو د پيروئ وياړ را په برخه شوی دی. په همدې خلوص د رحمان بابا د يادونو او مشاعرو ددې ښکلي ګلورين موسم په فضا او د سولې، مصالحې او روغې جوړې، ددې رنګين پسرلي د "ژوندون" په زمينه کښې دا ادبي سوغات ستاسو مخې ته ږدم. له شعرونو به يې هم خوند واخلئ او د مشاعرې له بهير نه به هم خبر شئ.

په درناوي
ستاسو خدمتګار عبدالله بختانی
د ۱۳۶۹ د ثور ۱۶ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الفت لیک

ښاغلي فرند[1] د روزګار مسئول مدیر صاحب!

هغه وخت چه ښاغلي مجروح صاحب[2] په متحده عربي جمهوریت[3] کښې د افغانستان سفیر و، ما ته یې د ادبي سوغات په توګه خپل یو شعر را واستاوه چه د رحمان بابا د دې شعر په پیروئ لیکل شوی و:

ډیر عمر مې تیر کړ ببهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه

دا شعر چه ما ته ورسیده، ما هم په دغه وزن او قافیه یو شعر ولیکه او هغه ته مې ولیږه.

کله چه حمزه صاحب، د غزل استاد، کابل ته راغې او دا دوه شعرونه یې ولیدل، هغه هم یو شعر ولیکه او په دغه مشاعره کې یې برخه واخسته. ورم کال[4] چه د پیښورمشهور شاعران او لیکونکي د افغانستان د استقلال جشن ته راغلل او د بیرته تګ په وخت کښې یې د خدای پامانئ دپاره په کابل کښې زما کور ته تشریف راوړ، دا شعرونه هلته ولوستل شوه او ښاغلي اجمل، مهدي او قلندر وعده وکړه چه په دې مشاعره کښې به ګډون وکړي او خپل شعرونه به را واستوي. ښایي چه د هغه ځای مصروفیتونو دا وعده هیره کړې وي ځکه د هغو اشعار را ونه رسیدل.

دا څو شعرونه چه ما سره دي، د روزګار جریدې ته د نشر دپاره در استوم. ګوندې د ادبي ذوق خاوندانو ته مقبول واقع شي.

په احترام
الفت

یادوني:

۱ — محمد یوسف فرند چه اصلاً د سره رود د شمسه پورو ښخه دی. لوړ تحصیلات لري په دغه وخت کې یې د روزګار اوه نیزه بې طرفه جریده چلوله.

۲ — ښاغلي محترم سید شمس الدین مجروح د پښتو او دري دانشمند شاعر او لیکوال

۳ — مصر

۴ — ۱۳۴۸ هـ ش کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېهوده عمر [۱]

ډېر عمر مې تېر کړ بېهوده په زمانه
نور دې زما سروي او د ترکو آستانه

هیڅ مې حاصل نه کړه په شیخۍ او په تقوا کښې
پس له دې مې وار دی هر څه [۲] شي په میخانه

شیخ و شیخي ورد او [۳] وظیفه او ذکر فکر
زه او ساقي جام وباده چنګ وترانه

زه و زاهدانو ته حیران یم دوی و ما ته
دیوانه بده خندد و ده به دیوانه

ګنج د درو [۴] ځار [۵] شه د عاشق تر ثاثکي اوښو [۶]
نه خروار د عقل نه د عشق یوه دانه

تیغ د یار له لاسه په مرئ د عاشقانو
هسې لذت کا لکه د میو پیمانه [۷]

خدای لره به درشم په سودا د یار له مخه
بل مقصود مې نشته په کعبه په بتخانه

زه له ډېرې مینې په تش بوی د یار شیدا یم [۸]
تل د لندو خټو او به لږوی بهانه [۹]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکــه زاهــد زهـــد کـاد يـــو جـــــنت دپـاره
ســـــر ښـــندلی نه شـــي پـه اوربـــــل د جـانانه

ګـوره د منـصـور هسې په دار[10] نـه شې رحـــمانـه!
بـې نـام و نشــــان شـــه کـه يې غــواړې نشـانه

رحمان بابا

يادونې:

(۱) – د رحمان بابا دغه شعر له دغه عنوان سره چاپ شوی دی. ښايي چه الفت صاحب به دغه عنوان ورکړی وي. الفت صاحب پخپله شاعر او شعر پيژندونکې و. دا شعر يې هم په ډير دقت له کوم باوري متن څخه اخستی دی. سره ددې هم په ۱۳۵۹ هـ ش کښې، د پښتو ټولنې له خوا د رحمان بابا د ديوان له چاپ شوې نسخې سره ددې متن فرقونه ښودل کيږي.

(۲) – چاپي ديوان: چې

(۳) – چاپي ديوان: و

(۴) – د الفت صاحب نقل: عقل

دلته ما ته د تشبيه او د لف و نشر مرتب د صنعت له مخه د چاپي ديوان عبارت (درو) غوره ښکاره شو، نو ځکه مې په متن کښې واخيست. په دې صورت په اوله مصرع کښې د (درو) او (اوښکو) تشبيه ځرګنده ده او د دوهمې مصرعې (خروار د عقل) د لومړۍ مصرعې (ګنج د درو) او د دوهمې مصرعې (دعشق يوه دانه) د لومړۍ مصرعې (د اوښکو څاڅکي) پورې ارتباط نيسي.

(۵) – په دواړو متنونو کې: راز

(۶) – چاپي ديوان: اوښکو

(۷) – چاپي ديوان: هسې لذت کاندي جوړ د ميو پيمانه

(۸) – چاپي ديوان: شوم

(۹) – چاپي ديوان: تل د لمدو ختو لړ اوبه دي بهانه

(۱۰) – اصل: وار. چه طبعاً طباعتي غلطي ده

(۱۱) – چاپي ديوان: بله نشانه

وګورئ:

د ذکر شوي ديوان ۱۷۱/۲ مخونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښېمانه

سترګې مې دي وربې د زړه کور مې ويرانه
حلق مې مرې وچه غواړم د که پيمانه

اى ساقي باداره! زما لاس او ستا لمن ده نور
بيا به قدم کښې نه ږدم په بله آستانه

ځان مې خوشې ستړى په لوستلو د کتاب کړ
هيڅ د حقيقت ور پکښې نه وه نشانه

لاړمه بازار ته چال چلند يې چل و ول و ټول
بحث و جنجال و هلته په سپک او په درانه

ورغلم وستل[1] ته د مشرانو هلته غونډه وه
زوږ شور او غوغا وه چه دا وکړو که دا نه؟

دا د سياست ميدان ميره خوشې سراب و
لاړمه په طمع د اوبو زه ديوانه

لاړمه مسجد ته مدرسې ته ور دننه شوم
هلته قيل و قال و په روا په روا نه[2]

قول که عمل که فکر او خيال دى ټولنه کښې
هر څه کښې پرته د يوه د وهم زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېناستمه کور کښې خپلخانې مي راته وويل:
ځه![۳] دلته دي نشته نور نه آب او نه دانه

اوس مي پناه راوړه ستاسو سيمې ته، رندانو!
دا د هر چا کور دی، خرابات او ميخانه

دا چې مې د درد علاج نه عقل نه تدبير وکړ
ولې نو ځان خلاص ورځنې نه کړم مردانه

غواړم د مستئ ښکلې دنيا چه هلته نشته دی
چل فريب نه مکر نه ريا نه بهانه

مينه غواړم ساز غواړم سرود غواړم نڅا غواړم
ډکه خوله خندا او سترګې مستې جانانه

ما نيولی پير رحمان امام د شاعرانو
وايم په حجره کښې د ده ښکلې ترانه

«ټول عمر مې تير شو بيهوده په زمانه
نور دي زما سر وي او د ترکو آستانه»

سيد شمس الدين مجروح

يادونې:

(۱) — وستل: د کلي مخې ته د خلکو د ټوليدو او جرګې ځای.

(۲) — ناروا

(۳) — په اصل کښې: زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رندانه نظر[۱]

هر څه بل راز وینم بیا نظر شو رندانه
و مې لیده تشه دا د عقل پیمانه

ناوري څوک ناصحه! هغه تش نصیحتونه
وایه شاعره! حقیقت بې باکانه

شیخ دې خپله ږیره کړي شانه د بل دپاره
ما دی زړه بایللی په اوربل د جانانه

چیرته سپینه ږیره چیرته ول ول توري زلفې؟
چیرته د بوډا تګ چیرته تګ خرامانه

نور څه ترې نه غواړم محبت غواړم له ښکلو
ده ما ته کافي یوه خندا صادقانه

هر څه ورکول اهل ته ښه وي له نا اهله
تل لره نظر اهل نظر ته دوستانه

عقله! ته ما پرېږده! ستا له لاسه ډیر په تنګ یم
غواړمه ژوندون لرې څه آزاد شاعرانه

ښه مې په ځیر ځیر چه وکتل سیاستونه
مکر و، فریب و، غولول ماهرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي به ډير ښه لال (۲) د سياست د ښامارخوله کښې
ورشه که لرې منتر افسون ساحرانه

مه غواړه له مانه سياسي مهارتونه
راغلمه پاک زړې سياست نه بيگانه

هغه چه د وخت حاکم ته وايي زمامدار
ځانته قايليږي په جلب او گاوخانه

کله آزاديږي د عمرو اسير فکرونه؟
خداى دې د چا نه کړي ذهنيت (۳) غلامانه

وايي غلامان په غلامۍ باداران شوي
واوره د محمود او ايازانو افسانه

مونږ لا اسيران يو د خانانو د پيرانو
يو د مکر دام لري او بل يي زولانه

گرځوي په لاس کښې د تسبو دانې مدام
مه وايه چه دام د زاهد نه لري دانه

وږي يو بربنډ يو خواري ده زمونږ په برخه
برخه د څو تنو عياشي بې شرمانه

نه لري د جوار دانې په کور کښې دهقانان
تل د آغا کور کښې د کباب پته دانه

ډير خلک په بند کښې دي د لږو صاحبانو
خان او بيگ لري د طلسمونو جيلخانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــه شــي پــه چــل ول لــه اســارته خــلاصــــيدلى
يــو اقـــدام پـــكار دى رنـــدانه او مــــردانــه

دا د خـــان نـــوكـر كـه هـر څـه بـد وايـي الفت تـه
غـــوا ړم لــــه آزادو قضـــــــاوت آزادانـــــه

ګل پاچا الفت

يادوني:

(۱) – په روزګار کښې د حمزه صاحب شعر د مخه او وروسته د الفت صاحب چاپ شوی دی. دا د الفت صاحب د تواضع نتيجه ده. هغه پخپله شعرونه دغسې ترتيب کړي وو. دلته د الفت صاحب شعر د مخه شو، ځکه چه د شعر د ايجاد د تاريخ له مخه دا يې حق دی.

(۲) – لعل، پښتانه (لال) بولي. دلته دغه معنا څرګنده ده د ښامار په خوله کښې لعل د پخوانو فولکلوري افسانو يو مضمون دی. لال، په فارسي کښې ګونګي ته هم وايي دا دې ته هم اشاره کيدی شي چه د هغه وخت د مسلط سياست ښاماران زياتره په ژبه لال، يعنې ګونګي او تړتړي وو. سمه او څرګنده خبره يې نه کوله او په ساحرانه منتر او افسون غوندې خبرو به يې خلک تير ايستل.

(۳) – په اصل کښې: خدای دې چا نکړی ذهر نهيت. چه دا څرګنده طباعتي غلطي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ولیکه قلمه! یو غزل ښه جانانه
پریږده چه ویبږي دا دوه ژبې زمانه

مینه د زلفانو بې له خاله (پښیماني)[۲] شي
نه ورتله (تش دام)[۳] ته وي چه نه لري دانه

پورته شه بیان په افسانه کښې حقیقت کړه!
بیا له حقیقت نه راښکاره کړه افسانه

چیرته جمیعت چه پریشاني دې ده په برخه
ښکلیه جوړوم دې د کمخیو بهانه

خوی چه د ساقي مې دریابي غوندې ښکاریږي
نن مې جوړ په کار شوه لغزشونه مستانه

تا چه کړه را وړاندې ما په نه زړه ورته لاس کړو
لاړه ساقي لاړه په دې منځ کښې پیمانه

حسن هغه یو دی چه په هر محل کښې ښکاري
ځان چه غورځوي په هره شمعه پروانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا خو دا خپل غږ راته پردې غوندې ښکارېږي
یا مې جنون وکړه ابتدا په ویرانه

شیخه ! د رښتیا ویل په خوند به هله پوه شې
ستا چه د حمزه غوندې مشرب شي رندانه

امیر حمزه شینواری

یادونې:

(۱) — په روزګار کښې ددې شعر د عنوان پر ځای: "بې عنوانی" عنوان شوی او زه نه پوهېږم چه دا به چا کړی وي؟ خو دومره پوهېږم چه د پښتونخوا شاعران غزل ته عنوان نه ورکوی او که ورکړي نو بیا (غزل) لیکي. نو ځکه ما د (بی عنوانی) پر ځای (غزل) عنوان کړ.

(۲) – د ښاغلي مجروح د شعر عنوان (پښیمانه) ته اشاره ده.

(۳) – د روزګار د جریدې د لیکنې له مخه او د الفت صاحت د شعر عنوان (تش دام) و، مګر اوسنې عنوان یې (رندانه نظر) دی، او د حمزه صاحب لومړني عنوان ته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا په اقتفا
دالفت صاحب په مننه

تشه ترانه

چاته چه کعبه وي دستانه او اسانه
مه غواړئ هغو ځنې خبرې رندانه

ژبه چه شي غوره په اغا! بلې! صاحب باندې
نه شي چليدی بيا په رښتيا صادقانه

غله زمونږ د مال و د ناموس او د ابرو دلته
غواړي عزتونه مونږ نه هم احمقانه

نس ډکوي دلته مګر زړه يې امريکې وړی
خدايه! له وطنه هيڅوک مه کړې بيګانه

څو پورې به نورو لره ګورو او پسخيږو مونږ؟
راشئ چه ودانه کړو دا خپله ويرانه

دې ماړه هيواد کښې به تر څو پورې مونږ وږي يو؟
وباسئ د غلو له جيبه پټه خزانه

خلک مو په کليو کښې ړنديږي د شرمبو پسې
غواړي څوک په کومو سترګو ډکه پيمانه

عصر د سپوږمئ کښې لا سپوږمئ مې په کيږدئ ده
دا يو حقيقت دی نه چه هسې افسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کېږي هیڅېږي په یو ګل پسرلی نه کېږي[۱]
راشئ چه کړو جوړه له وطن نه ګلخانه

پیر د زمانې کښې څه تونديي په توندئ راوله
عمر ضایع مه کړه بیهوده په زمانه

مینه غواړي، درد غواړي، عمل غواړي، ایثار غواړي
نه شي جوړیدی وطن په تشه ترانه

مینه غواړي، کار غواړي، کالي غواړي، ډوډئ غواړي
دا ده د اولس د ارماندونه نښانه

زر او سل خبرې سر یې یو: دا خلک کار غواړي[۲]
خو - جوړه له سرکار شوه د خبرو کارخانه

څوک چه وي کاهل نو دا ملت به هم جاهل ګڼي
"دیوانه به ده خندد و ده به دیوانه"

څو چه خلک مست شي د وطن په محبت باندې
ولیکه شعرونه بختانیه! مستانه

عبدالله بختانی

یادونې:

(۱) – په یو ګل نه پسرلی کېږي. (پښتو متل)
(۲) – سل خبرې سر یې یو .... (پښتو متل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړګیه!

پورته شه زړګیه غزل وایه مستانه!
ګډا کوه! نڅا کوه! دیوانه دیوانه

دلته هوښیاري، شعور، احساس څه حاصل نه لري
څه مستانه ګرځه په ویرانه ویرانه

د تل ژوندون د پاره شهامت او شجاعت وکړه!
د حسن په ډیوه باندې خپل ځان کړه پروانه

ژوند د حرکت او د خدمت حقیقي نوم دی
وسوزه په اور باندې د بتو بتخانه

ستا په مال دولت باندې نور ځوانان مستي کوي
پاڅه ورشه وګوره د میو میخانه

په مړو مړو کتلو کښې د غم نه بل څه نشته دی
څه ساقي نه واخله د سرو سترګو پیمانه

مست شه په مستئ کښې په رقیب باندې حمله وکړه!
ځان ورځینې خلاص کړه د نیشې په بهانه

لاړ شه خرابات ته له رندانو سره یوځای شه
ماتې کړه پښو نه دې د طمعې زولانه

اباسين

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځه لکه انسان غونډې له خلکو سره انس وکړه!
پریږده چه زاهد له خلکو ناست وي بیګانه

شیخ چه د خپل میخ د کلکولو دم دعا کوی
ته هم خپل سر کښیږده د میخور په استانه

دنیا په حقیقت کښې آزاد ژوند ته پیدا شویده
ژوند د انسان خوند کړي په رښتیا ازادانه

دوره د ژوندانه خو په هر قسم تیریدونکې ده
ښه ژوندون هغه دی چه یې کړې عاقلانه

تا که په (مستئ) کښې د عزت د پاره کار کړل
اوس به درنه جوړه وه د درو دردانه

ویارمه چه ته هم د مستانو سره یار شوې
په ګډه اواز به وایو د غمونو ترانه

چل ول او غولولو ته رقیب چه سیاست وایي
په خپله یې خپل ځان کړ د غنمو سیاه دانه

ګفتار دې په یو رنګ (دی او) کردار دې په بل رنګ
اخر به غوبل جوړ کړي دا دوه رنګې زمانه

باور وایي ملګرو د ژوندون ښکلا خو فکر دی
راځئ چه اول ړنګه کړو د فکر جیلخانه

سیدرحمان باور رحیمي
روزګار جریده، ۳۱مه ګڼه، د ۱۳۵۰ د ثور ۲۹ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

آب و دانه

واوښتې[۱] پیړئ شوه رانه تیره زمانه
نښتی یم د تمې د دامونو په دانه

نه مې متې کار کړي نه مې لاس د عقل رسي
هسې رنګ افسون دی هسې شانې زولانه

ژوند راپورې خاندي زلمیتوب راته ویرونه کړي
څکم د زړګي وینې پیمانه په پیمانه

اه زما قسمته چه دا څه رنګې بلا یې ته
نه متاع د دین شوم نه د دهر فرزانه

هیڅ مې حاصل نه کړو په دې ډیرو خوشامندو کښې
داغ مې د تندي شو ذهنیت غلامانه

اب مې د مخ ویوړلو یوې خیټې دپاره
اور دې په نصیب شي او په دې اب و دانه

ډیر یم غولولې دی ژوندیو زیارتونو زه
نوره مې توبه شه له خانقا او استانه

چاته عرض وکړمه او چاته ګریوان څیرې کړم؟
یومې غوښې غواړي بل هډوکي شکرانه

لاس راکړه ای پلاره د وختونو د نجات په نوم
سیند یمه اخستی توفانونو مرګانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور غمونه څه کړې؟ ما سره غم ددې خبرې دی:
مري د ننګ غيرت د جوشه ډکه ترانه

زړه ته رانژدې شه چه د زړه په غوږو واورې څه
دا خبرې نه شي په ناول او افسانه

بخت مې د سيزلو او تندی مې د داغلو دی
نور مې د ځان نه کړه رانه خپل شو بيګانه

نه هغه خمار شته نه غرور په سر کښې پاته دی
نه هغه ساقي شته نه باده او ميخانه

زه او زړه سره پاته په حيرانه حيرانئ کښې يو
ديوانه به ده خندد و ده به ديوانه

ګوره سيندنيه! خپله خوله درته بلا نه شي
مکړه دا د ژوند خبرې هسې رندانه

سيندنی
روزګار جريده، ۳۲مه ګڼه د ۱۳۵۰ د جوزا پنځمه

يادونه:

(۱) – په اصل کښې: راوختې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما ترانه

نه تیروم عمر بیهوده په زمانه
نه کومه زه د لیونو غوندې کانه

درومه نامراده ساقي وچې شونډې ښه یمه
مه ښوروه ماته کوزړۍ او پیمانه

زه چه لا د څښلو ګوټ اوبه ګړي کې نه لرم
شم په کومو سترګو به دیره په میخانه

بې د یار د وروځو له محرابه به هیڅکله
هسک سر ښکته نه کړمه په بله استانه

نن چه د هوښیارو ګریوانونه ریتې پیتې شول
پوه په دغه راز و له پخوا نه دیوانه

زه به زمانې ستا د سیلاب لوری بدل کړمه
ما ته هم پښتون وایي که ته یې زمانه

څو چه ددې خپلې پنجرې هر څه ګډ او وډ نه کړم
وبه نه خورم نوره د ژوندون آب و دانه

زه به یې د خپلو ارادو نه نظرماتی کړم
څه که اوس د چا سروته زه شوم نذرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا په باده مست نه یم ساقي! نه دې منت وړمه
زه یم د ازل په میو هسې مستانه

ماصیاده! ستادتګئ لومې ښې لیدلې دي
ځه! بل خوا اوار کړه د فریب دام و دانه

زه قفس د مینې که په ساز نور سوزوی نه شم
خاورې او ایرې به کړمه خپله اشیانه

نوک او ورئ به بیلې ځنګه څوک د یو وجود کاندي
څومره ښه په ځای ده دا خبره امیانه(۱)

هرڅوک بدلولې په تدبیر سره تقدیر شي خپل
څوک چه وایي نه! ده یوه خوشې بهانه

زه په زړه د عمر(۲) ډیر داغونه اتشین لرم
څه به کړم خندا خماري سترګې جانانه

څنګه به د مخ رڼا په زلفو رانه پټه کړي
زه په دغه فن کښې یم استاد د پروانه

ډیره تورې ښوروا د خپلو مېتو په محنت ښه ده
زار خوړلی ښه دی نه د نورو پسمانه

زه چه د خپل فکر په ازادو وزرو الوزم
ما شکولې وخته دا د تمې زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مـــا تـــه کـــه "مـــرګ" وایـــې هـــم پـــه نـــره ژبـــه یـــې ووایـــه
خـــدایـــږو کـــه مـــې خـــوښ شـــي دا خـــویـــونـــه زنـــانـــه[۳]

کلـــه څـــوک د دار پـــه ســـر د حـــق نـــاره کـــولـــې شـــي
خـــوښ مـــې د مـــنـصـــور دغـــه صفت شـــو مـــردانه

زه دعشـــق پـــه لاره کښـــې لـــه خـــپله ســـره تیر یمه
پـــوچ پـــروا مـــې نشـــته دی پـــه خـــیل او خـــیلخـانـــه

تـــا کـــه د خـــپل مـــلک[۴] د خـــزانو ســـحر مات کـــړې وای
وه بـــه پـــه قـــدم قـــدم کښـــې ګـــنـــج او خـــزانـــه

زه مـــجـــنون د قـــام او د وطـــن یـــم د لـــیلا نـــه یم
کـــړم بـــه پـــه جـــنت بـــدلـــه دغـــه ویـــرانه

راشـــه! پـــه خـــیر راغلې! ښـــه چـــه مل د لـــیونو شـــولې
دلـــته مـــونـــږ کښـــې نشـــته څـــوک د مـــینې بیـــګانه

پـــورتـــه شـــه! اوچـــت شـــه! پـــه هـــمت د کهکشان په لور
مـــه لـــټـــوه خـــاوره کـــښـــې د ســـتورو نښـــانـــه

جـــوړ بـــه د اســـمان ســـپوږمۍ امـــیل ورنـــه د غـــاړې کـــړي
څـــوک کـــه ورتـــه یـــوســـي زمـــا دغـــه تـــرانـــه

نصـــرالله حـــافظ

یـــادونـــې:
د شعر ماخذ: نصـــرالله حـــافظ، د شمشـــاد له هسکې څوکې، کابل، ۱۳۶۲ هـ ش، ۸۶/۹ مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ماخذ کښې تر عنوان وروسته ليکل شوي دي: "دا شعر مې د رحمان بابا د يو مشهور شعر په اقتفا ليکلې دې چه وايي

ډير عمر مې تير کړ بيهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو استانه

ما يو وخت له حافظ صيب نه پوښتنه کړې وه چه ايا هغه د رحمان بابا د دې شعر پيروي کړې ده؟ هغه راته ويلي وو چه "هو! ما د مجروح صاحب او الفت صاحب د شعرونو د اوريدو نه وروسته په دې لړ کښې شعر ليکلې او هغه وخت ما دغه شعر د " زيري" جريدې ته ورکړ او هلته چاپ شو. او د" شمساد له هسکې څوکې" په مجموعه کښې هم شته"

کله چې ما د زيري د ۱۳۵۱ هـ ش کال د کليکسيون د ميزان د ۲۶ مې نيتې په ۳۱ مه ګڼه کښې دغه قصيده ومونده نو دواړه مې سره پرتله کړه او دا توپيرونه پکښې څرګند شو.

(۱) دې بيت پسې په زيري کښې دا بيت هم شته

خدايږو که به رپ قدرې له ځايه څخه ووهي
دا مـړ اس کـه ووهـې هـر څـو پـه تـازيـانـه

(۲) په زيري کښې: د هجر

(۳) په زيري کښې: طفلانه

(۴) په زيري کښې: (دخپل ملک) پرځای (دوطن) او په دوهمه مصرع کښې د (وه به په قدم قدم.....) پر ځای (اوس به د قدم قدم.....)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جېلخانې خوب

خوب وینم عالمه! که یې څوک راکړي مانه[1]
پروت یم سر مې ایښې د خپل یار په زنګانه

خوب وینم چه پورته په هوا لکه د باز شومه
کښېناستم په بام د محمود سترګې د ایاز شومه
پورته د خاموش زړګي نه خوږ د مینې ساز شومه
خرڅه مې په حورو کړه د ډمو زمانه

خوب وینم چه ناست یم د جیندي[2] په یخه غاړه
شاه مې سویلو کښې لکه سره شمعه ولاړه
سرې شونډې موسکۍ شوه ماتی[3] وې چه ژاړه ژاړه!
څکه دې د زړه وینې دا شراب دي مستانه

خوب وینم چه باغ دی د ګلونو او ماښام دی
سرې سترګې ساقي د ساقي سرو ګوتو کښې جام دی
لاس په سیتار پروت لېونی مست لکه خیام دی
اړئ[4] پرې نرۍ نرۍ د مینې افسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوب وینم چه سپینه سپوږمۍ پاس په خندا راغلله
ماله محبوبا په شرم شرم تر خوا راغلله
شونډو کښې شراب او په کوکئ کښې قضا راغلله
سور خمار یې راکړ پیمانه په پیمانه

خوب وینم چه پټ شوم په نسیم کښې بهر لاړمه
خوا له دجانان لکه د مینې نظر لاړمه
سترګو د دلدار له لکه خوب د سحر[5] لاړمه
یو شرنګ کښې مې لوټ کړه د غمونو خزانه

خوب وینم چه زه لکه لولکه په سیل ووتم
پورته د نرګس نه شوم په خوا د رامبیل ووتم
تاو د سپینې غاړې د لیلا په امیل ووتم
پټ مې ورته ووې سلامونه جانانه

خوب وینم چه پورته لکه چیغه د منصور شومه
یا یو موټې خاوره وم یا لوی دریاب د نور شومه
خو بانګ د سحر وشو زه را ویښ شوم کړ و کور شومه
خوب یوړل خوبونه را ژوندئ شوه زمانه
وې: پریوزه لېونیه! تېروه دې جېلخانه! [6]

عبدالغني خان
حیدراباد جیل – ۱۹۴۸ م

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونې:

(۱) مانه – مانا، معنا، معنی – زما په ماخذ کښې معنی
(۲) جیندي – د هشنغر د مینځ هغه سیند دی چه ددې علاقې اته واړه کلي یې په غاړه پراته دي.
(۳) تی – ته یې.
(۴) اړئ – اړوي.
(۵) زما په ماخذ کښې صحرا
(۶) د شعر ماخذ د غني خان کلیات، کابل، ۱۳۶۴ هـ ش، ۱۹۸۵ م – ۴۷۳ م مخ

دا شعر د (ادبي سوغات) د مشاعرې نه د مخه ویل شوی دی په وزن او قافیه کښې د رحمان بابا د شعر پیروي پکښې شوې ده، مګر په لږ توپیر. داسې چه د رحمان بابا شعر د غزل په فورم کښې دی او د غني خان شعر چهاربیته ده. په پیرویو، اقتفاګانو او مشاعرو کښې دا کار جایز دود دی، نو ځکه مونږ دلته را واخیست.

دا چهاربیته د لرې او برې پښتونخوا په خپرونو کښې بیا بیا خپره شوې او سندرغاړو هم بیا بیا اورولې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غـــــزل

هــر څــو کــه مــې وازمــايــي دا ســـتا په يارانه
اف د شـــکايت بـــــه مـــــې وانـــــه وري زمانه

زه دا ســـتا د مســـتو ســـترګو هغه خـمار نه يمه
کـــوم چـې يـې چـــاره کـــولـــی نـــه شي پيمانه

په ښـــپو کښې مې پـــرتې دا ســـتا د مينې زولنې دي
دا چـــه لـــېونـــی يـــم نـــه يـــم ســـر پـــه ويـــرانه

څـــوک چـــه خپل ټول ژوند يوې شـــېبې رڼا ته بخښي
زه يـــم ســـتا د مـــخ شمعې ته هـــغه پـــروانه

حـــور، غـــلـــمان او واړه جـــنتونه دې د شـــيخ وي
زمـــا دې يـــو پـــوزی ځـــای ســـتا پـــه ښکلې استانه

دا چـــه مـــې ښـــکلا ســـره کلام دی پېيل شـــوی
دی ســـتا د جـــمال تفســـير مې هـــره تـــرانه

ورکـــړه چـــه کمـــين د زړه دردونـــه پرې تســـکين کړي
خـــپل د لاس دســـمال ورتـــه د مـــينې نشـــانه

برکت الله کمين

دښاغلي برکت الله کمين د شعرونو له خطي مجموعې څخه، په مننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سرمحقق خدمتګار
له خوا
چاپ ته تیار متنونه

۱ - د باچا خان لیکونه - دوهم ټوک
۲ - تازه ګلونه - د ۱۱۲ اوسنیو شاعرانو د ۴۸۴ شعرونو انتخابي مجموعه
۳ - دیوان قاسم قاسمي چهارباغي (په فارسي ژبه)
۴ - د نعیم جان سندرې
۵ - د بیاض دیوان
۶ - د احمدګل شاعري
۷ - د ورو لوبې - د بینا صاحب لیکنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا د شعر په اقتفاکې

غزل

آچې خرڅول يې شورنخود او ګندنه
اوس يې د وطن په سر اخيستې بيانه

لا خو مات بنګړي دې د روسيې په غېږ کې وينمه
ولې دې بدله دومره ژر کړه يارانه؟

څنګه په هغې ژبې خبرې د حيا وکړو
نشته چې توپير پکې د نر او زنانه

غوارم دانه دار سړي له تا ځنې وطن لره
نه غوارم کندهاره! ستا اناري بېدانه

ولې راته خپل وطن پردې پردې ښکاريږي نن
زه شوم بېګانه او که دا خلک بېګانه

مونږ خو د منو غله هم په توره شپه کې پېژنو
يار خو لا په بده وهي غټه هندوانه

مونږ خو ترې اميد د لوړ پرواز او ترقۍ کاوه
خو! دې زړې ابۍ مو په باز څه وکړه کانه

ته هم څه صحرا ته لېونيه د حفيظ په شان
غواړې که عفت دې د شلېدلي ګريوانه

ح.ن پيرزاده
سويډن - ستوکهولم، اګست ۲۰۰۴

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library